

EDMAN, JOHAN
KEWENTER, MATTIAS

**Skam at wara borgare, skam at wara lärd./
(M. Keventer.) Upsala, tryckt hos Johan
Edman, kongl. acad. boktr. år 1769.**

Uppsala
1769

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök*: Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra*: Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

KEWENTER

Ex. A

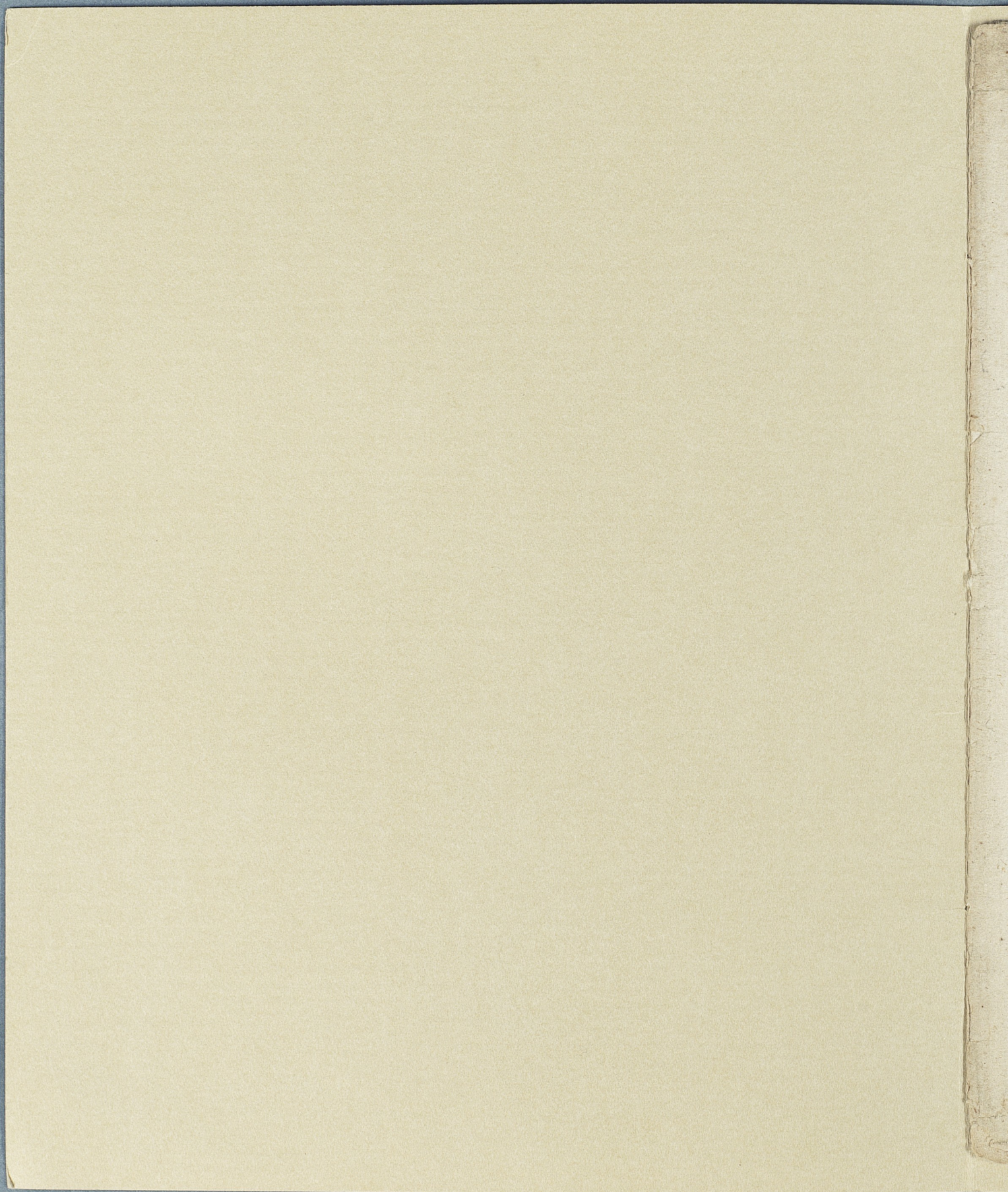
1769

Polit.

Sv.

(B.T.)

1700°-1829

KEWENTER

EX. 4

1769

Polit.
S.
(18)

1700-1829

S k a m

Ut wara

B o r g a r e,

S k a m

Ut wara

S ä r d.

Nec reformidamus iudices, flagitamus etiam, sed æquos, sed in palastra Vulcania exercitos, sed qui in subselliis artium duraverunt ante lacertos, quam e tribunali pronuncient - - - Quid tam enormiter deliquere germani Chemicci, (genus hominum insens, laboriosum, experectum, scrutandis Naturæ abditis & procurandæ mortalium sanitati, felicitati, etiam suo quandoque periculo intentum) ut nihil propemodum eorum probetur? vid. O. Borrichii Hermetis, Ægyptiorum & Chemicorum sapientia vindicata, in præfatione.

U P S A L A,

Excudit hos JOHAN EDMAN, Kongl. Acad. Boktr. År 1769.

Redan år 1660, uti Glorwürdigst i äminnelse Hans Kongl. Maj:ts CARL GUSTAVS nådiga Resolution på Borgerskapets besvär, d. 8 Martii, war Borgerskapets privilegium, at fritt få wälja och föreslå sine Magistrats personer, kallat et gammalt privilegium. Detta Borgerskapets privilegium, som är ett af de förnämsta, ty de äro knapt mer än twänne, bör anses äroven så heligt, som andre Ständernes privilegier så wida de äro af Konung och Ständer med liflig Ed besworne. Ett inbrott uti detta Borgare Ständets privilegium, tyckes hafwa håndt i Upsala Stad, som med detsamma förnärmat mig med 2:ne andre sökande. Jag har trodt mig icke böra anse en liten kostnad, för at lämna Riksens nu församlade Höglofste nitiffe Ständer, och i synnerhet det Lofl. Borgare Ståndet del häraf, försäkrad, at så wist Ständets Ledamöter weta sig wara alla hemmawarandes fullmäktige, så wist lärer det wara dem en kår skyldighet, at waka öfwer och wårda egna och hemmawarande Medborgares fri- och rättigheter, och således aldrig kunna undgå Ständets upmärksamhet om något inbrott i dem skulle finnas uti efterfogade

Relation.

Si den uti Upsala Stad, efter afledne Politie Borgmästaren C. G. Printz lediga Borgmästare syftlan, anmälte jag mig i laglig tid. Min med 20 andra sökandes ansökningskrifter communicerades, något mer än 14 dagar för walet, med Borgerskapets 24 äldste, och sedermera uplästes samma skrifter 14 dagar för walet för hela Borgerskapet, och ingen af de

de sökande förklarades för *incompetent* och *ostickelig*, utan alle ansågos för *stickelige* och *competente*, både af Magistrat och Borgerkap. Men sielfwa Waldagen den 11 Maji innevarande år, sedan förbemålte ansöknings skrifter blifwit upläste, anhöllo 2:ne Borgermän om Magistratens yttrande: om alla de sökande woro *competente*? Hwarpå Magistraten, utan samråd med 24 äldste, innom sig, genom votering resolverar, och för det utwista och åter infallade Borgerkapet upläser efterföljande utslag:

"Som Kongl. Maj:ts och Rikens Ständers faststälte Resgerings form den 2 Maji 1720 §. 40. Swea Konunga försäkran den 25 Nov. 1751 §. 9. (a) och Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående hwad som bör i agt tagas wid försägers uprättande til lediga tjenster och beställningar, samt deras besättande med mera § §. 1. och 2. (b) med flere Kongl. Förordningar och resolutioner tydeligen innehålla och förmå, at wid alla tjensters besättande skall förnämligast anses personernas bepröfwade *stickelighet*, *erfarenhet* och *förtjenst*, samt särdeles i agttagas, at til hwart och et ämbete inga andra sättas, än de, som til det slags syflor tjenlige äro och all nödig kunskap hafwa, så at inga til aldeles owane och med deras ämnen ej öfmerensstämmande syflor måga antagas, utan hwar och en befordras efter dess naturliga böjelse och erfarenhet; men *Magistern* och *Rållarmästaren Keventer*, *Architekten Ulfström*, och *Gråsse Kammereraren Melander*, som til den lediga *Politic Borgmästare* syflan bland de öfrige sig anmält, hwar-
 ):(2 "fen

(a) NB. här citeras ej §. 51 i Regerings formen, ej heller §. 21 i Swea Konunga försäkran, än mindre §. 13. af Hans Kongl. Högheits försäkring den 17 October 1743: hwilka §. §. egenteligast bort citeras, såsom hörande til denna Casus: men då hade ock utslaget blifwit helt annorlunda.

(b) Ärtalet af denna förordning den 23 Nov. 1756. förgåtit i utslaget nämnes i Rådman Goldbacks votum, som af Rådmännen Goldhan, Schultz och Borell wissligen, utan minsta tilläggning, bejakades; men denna Förordning, så wäl som alla de i utslaget anförde Lagens rum, angå allenast de förslager, som af Collegier, Chefer och andre Kongl. Maj:ts och Rikens Högst ombetrodde Män skola upställas: men aldeles icke Borgmästare wahl och förslager, där wäl, frihet och förtroende äro privilegierade grunder, så mycket jag kan begripa. Ut förtiga det denna förordning uti Kongl. Maj:ts Nådiga Förordn. d. 12 Nov. 1766 til största delen är uphäfwen, där ock den sedemera citerade 1749 års förordning är ganska mycket limiterad.

"En finnes hafwa beklädt någon Publique syftla (c), än min-
 "dre en sådan, som med den de söka, warit af enahanda beskaf-
 "senhet eller hwaras göromål därmed likhet ägt (d), eller enligt
 "Kongl. Förordningen den 10 Martii 1749 upträdt det ringaste
 "witnessbörd och bewis om deras insickt, sticketlighet och erfaren-
 "het (e) uti de stycken, som til mer berörde Borgmästare beställ-
 "nings

(c) Märkeligt är at Magistraten anser ej för publike syftla at wara
 Chemiæ och Metallurgiæ Docens och Amanuensis wid Academien, hwar
 syftla, i synnerhet sådan som den war, då jag den beskröde, består uti, at,
 jämte Herrar Professores, underrisa och förskaffa den Academiska ungdomen
 all nödig och erforderlig kundskap, innan de kunna inkomma och antagas an-
 tingen uti Kongl. Commerce-, Bergs- eller Krigs Collegierne, och at föra
 Protocollerne öfwer Chemiske Operationerne i Laboratorio Chémico.

(d) Äfwen detta är för mig obegripeligt, at en kundskap, som nödwän-
 digt fordras, innan man kan uti Kongl. Commerce Collegio inkomma, och
 således med Kongl. Commerce Collegium äger ej allenast ingen Contradiction
 utan en nödwändig likhet, skall, kommen til en fullkomlig högd, äga ingen
 likhet med en Politie och Handels Borgmästare beställning, som här i
 utslaget säges.

(e) Uti mine underdånigste hos Hans Kongl. Maj:it insinuerade besvär
 öfwer detta utslag och wal, har jag bifogat mine Academiske witnessbörd: Men
 hos Högstärade Rådhus Rätten hölt jag det onddigt, ty känd sak är så god som
 wittnad. Det war ingen af Ledamöterna, som icke wiste, at jag Præsiderat
 och warit Docens wid Kongl. Academien här in uti hellska Upsala Stad.
 Min första Disputation de Commercii Longinquis, den andra de Transpi-
 ratione Plantarum, den tredje om Koppargärningen i Avesta, mina uti Swen-
 ska Mercurius tryckte anmärkingar til Professor Gadds Disputation om Å-
 kerbrukets Chemiske grunder wittna alt at mitt Studium warit Oeconomiske
 Wetenskaperna, at förriga det jag år 1762 blef examinerad af hela Ju-
 ridiska Faculteten, såsom sökande til det då lediga Faltzburgiska Stipendium, och
 dock sågs jag här ej lämnat ringaste witnessbörd om min insickt, sticketlighet
 och erfarenhet, det tyckes indirecte wilja säga så mycket som, at en Academie
 orätt promoverat mig til Magister, den andra orätt antagit mig til Docens
 och Amanuensis samt orätt förklaradt mig för competent sökande til Profes-
 sors syftla år 1767. En sådan utlåtelse borde undergå mera granskning;
 men hela werlden finner tydeligen den kunna härstyra antingen af förhastan-
 de, ofunnighet eller Wäanna:mohn, och at 2:ne Academiens Consistorier
 äro tillförläteligare domare om insickt och sticketlighet, än 4 stycken aldre
 rare Rådman, ty måste jag til en del pardonnera detta ofunnighets felet.
 För at kunna finna hwad lik- eller olikhet befinnes uti de sökandes insickt och
 den sökta beställningen, får jag här wisa et kort utdrag af Politie Borgmästa-
 re Instructionen, eller den så kallade Embets fördelningen emellan Justitia och
 och Politie Borgmästarene i Upsala den 5 Dec. 1757. af Länets då wa-
 rande förträffelige och i ewigt minne wördade Högdinge, nu mera Præsidenten

"nings rätta bestridande wärfeligen äro nödwändiga och erforder-
):(3 "dras,

i Högst. Kongl. Bergs Collegio, Högwälsborne Herr Baron, Middaren och Commendeuren af Kongl. Maj:ts Nordstjerne Orden, Herr J. G. LILJENBERG upfatt, neml.

1:0 Tilkommer honom med sine adjungerade Rådman at hafwa insende öfwer Handeln, såwål hos Stadens handlande, som på marknader och främmande Borgares handel och Landsköp. Härwid observerar jag, at jag är Handelsmans Son, sjelf disputerat om Handelen med aflägsna Länder och äfwen nu på 4:de året drifwer Handel.

2:0 Under Politie Borgmästaren hörer hälften af Embeten och Handt-wärkerien och inseende öfwer dem och deras förbättring. Härwid torde jag få fråga, om detta skäligen och fullkommeligen kan ske, utan at känna och weta de naturliga kropparna och deras förhållander i äfslilliga omständigheter och blandningar? Hwarf menar jag ljusligen kunna finnas huru nödwändige wettenskaper *Historia Naturalis, Physique* och *Chemie* äro för en Politie Borgmästare; hwilka wettenskaper jag tror mig hafwa mig skäligen bekante.

3:0 Tilkommer honom at tilhålla Stadens Upphördsmän, at i rätten tid indrifwa och i Landt:Känteriet lefwerera Kronans ingålder af Staden och Stadens Bokhållare at behörig räkning derföre göra, (om deras accuratess wittna Lands:Contoiers observationer) samt den öfwersedd och underskrifwen af Borgmästare och Råd i Lands:Contoiret infeswerera, äfwen och draga försorg om, at Mantalskrifningen riktigt blir förrättad, at ingen lärtning och onyttig inwånare i Staden flyddas, at Stadens inkomster i rätten tid inslyta, så mycket möjligt är ökas och rättel. til nödiga behof och prydnad användes, at Publique och Private hus i Staden ordenteligen byggas, at gator, gränder, broar och andra platser i Staden hållas rättige, renlige, snygge och wäl stenlagde. Äfwen tilkommer Politie Borgmästaren at besörja om brandinrättningen om brandsyners tidiga förrättande, Gästgifweriet och inqvarteringen, om Tabellernes uprättande, om hägn och stängsel omkring Stadens ågor, om wägrådning, om Årensning och at Stadens Åkrar i rätten tid må komma til utdelning och gifwa immiffion uti dem, (om försummesse häuettinnan lärer sållan klagas) äfwen at förrätta alla mätningar, syner och besättningor som komma at ske på gårdar, tompter och all annan Stadens jord.

Om allt detta kan anses för obegripelige Störwärf för den, som nästan uti 20 år Studerat Oeconomiske wettenskaperna, då måste jag sannerligen på hela den lärda werldens wagnar rodna af blögfel.

4:0 Som ingendera af Borgmästarene något nytt hör sluta och förordna som förut på Rådhuswan icke är resolverat, så bör, enär sådane ärender förefalla, som efter lag til Rådhuswan Rätts afgörande hörä eller Borgmästare och Råds gemensamma öfwerläggande och afflutande fordra, det först på Rådhuswan föredragas af den Borgmästaren, hwarunder målet hörer. m. m. Skulle så hända, at endera af Borgmästarene af Lagliga hinder wöre hindrad, at sine Embetemål sjelf förestå, uträttas de af den andra Borgmästaren igenom biträde af i de Rådman, som den förre anordnade äro.

"dras, förden skull finner Magistraten, det nyssnämnde sökande
 "personer nu icke för competente anses kunna, eller wid denna
 "walförättning af det wäljande Borgerskapet böra i åtanke och
 "under omröstning komma; men de öfrige sökander, som dels sitta
 "i publique syflor, dels och lagt handen wid sådana, som med
 "den lediga Borgmästare beställningen gemenskap hafwer, eller
 "till någon del sammanstämma uti enahanda eller lika göromål (f)
 "warda likmäßigt ofwan åberopade Kongl. Förordningar för
 "competente och wärdige ansedde och förklarade (g).

När detta utslag aff sagt war, befaltes de af Borgerskapet, som
 för de såsom incompetente sökande ansedde ägde förtroende, at
 aftråda och sine sedlar omskrifwa, hwilket och större delen gjorde,
 fast med mycket missnöje, sedan de skulle i största hast kasta sitt
 förtroende ifrån kânt på aldeles okänt folk; några voterade al-
 deles icke, några så åter ingaf sina voterings sedlar utan at
 omskrifwa dem, stödjande sig på Borgerskapets i privilegierne
 grundade walfrihet, den de dock icke utan mycket prut och knot
 fick till godo njuta, hwilket uti selskwa wal-Protocollet gifwes
 tillkänna, där det således uti selskwa bokstafwen sluteligen lyder:
 "Utom det at oagtat *Magistratens* tillsägelse Rållarmästaren
 "Keventer erhållit 9 fyrkar, Architekten Ulström, 6 $\frac{7}{8}$ och
 "Frälse Kammereraren Melander 2 $\frac{1}{4}$ fyrk. På

Detta är nu hela innehållet af Politie Borgmästarens Skyldigheter uti
 Upsala, som jag för min del tycker äga ganska mycket likhet med mina Scu-
 dier: men om det skulle hända, at Borgerskapet hyst förtroende för mig till
 förslaget, och Hans Kongl. Maj:rs nåd skulle utnämnt mig, så hade jag
 ju ändock aldrig kunnat sela i Embetet, så wida jag blefwe biträdd af så sticke-
 lige och grundlärde Rådmän, hwars Politiska nit i handel och handafögder på
 torg och gator och flera ställen, af Borgerskap och Främlingar med många ord
 nämnas, fastän ej altid med elogen.

(f) Uti Rådman Goldbacks votum, som af 3:ne andre jakande Råd-
 män utgjorde Magistratens pluralité finnes, denna strophe i Protocollet såle-
 des utsatt: "Men wid de öfrige sökandernes competence, såsom sittande i publi-
 "que syflor, ehuru en och annan af dem innehafwa sådana, som icke äro af
 "enahanda beskaffenhet och likhet med den som sökes, utlåt Rådmannen sig icke haf-
 "wa tillräckelig anledning och skäl at något påminna": Är detta Contradiction?

(g) Således per bonam consequentiam är jag, Ulström och Melan-
 der, ej allenast offcielige förklarade i det föregående, utan och incompetente och
 NB. omwärdige: Härda och eftertänkelige utlåtelse! Märckeligt deparatom, at i
 början af utslaget och protocollet nämnes jag Magistern och Rållarmästaren,
 men wid slutet af Competence protocollet allenast Keventer: en formalité, som af
 Domstolar aldrig brukas utan med grofwa missgjerningsmän.

På detta sätt är nu walet förrättat til den lediga Politie Borgmästare syftan uti Upsala Stad den 11 Maji 1769.

Öfwer detta besynnerliga wal och Högstärade Magistratens förhållande wågar jag, utom hwad i noterna anfördt blifwit, några få observationer bifoga.

1:0 På samtelige Borgerskapets, så wäl som egna wågnar, såsom Skattdragande Borgare, wågar jag underdånigst för samtelige Rikens Högloflige nu församlade Ständer föreställa den frågan: om icke Borgerskapet i Städerna, i förmågo af 51 §. i Regerings formen, 13 §. af Hans Kongl. Höghets försäkran den 26 Marti 1751. Swea Konunga försäkran den 25 Nov. samma år 21 §. Resolution på Städernes beswår den 17 Augusti 1762. med flera Kongl. Förordningar och resolutioner, äga det privilegium och den fri- och rättighet, at de på de sökande få frett wälja och föreslå dem de hafwa förtröende til och det utan alt Magistratens twång? Och om så är, hwarom jag tycker mig icke böra twifla, wågar jag 2:0 hemställa til nåd och rättwis ompröfning, om en Rådhus Rätt, för och under walet, genom öppet utslag, utan at noga granska de sökandes stickethet och förtjenst och utan samråd med Borgerskapet eller dess äldste, dömmes wärkeligen sticketige sökande för ofsticketige och o-wärdige, och at de under omröstning NB icke komma böra, samt under sjelfwa walet tillsäger Borgerskapet at på dem ej wotera, om en sådan Rådhus Rätt kan frifallas ifrån Mannamohn och inbrätt uti Ständers privilegerade walfrihet och Rikets heligt beswurna Grundlag?

Det war wäl wist, at jag intet Academiskt bewis bilagt wid min supplique: men jag beropade mig i densamma på mina Academiska år, undergångna examina, Promotion, härhafda syfta och bewista sticketighet, den Herrar Rådman sig kunnog hade, och i widrigt fall af sin snabbe och literate Notarius Rosling kunnat blifwa underrättade, om de, i fall de däröf twiflat, hans undervisning äffat; ty mit Constitutorial war dem sannerligen för höglärdt, som ej förstå en ordinar, mindre en prydelig Latin, hade därföre warit såfångt för mig at det bifoga. Mindre kundskap i saken frifallar en Domare ifrån tiltal, då NB han förut winlagt sig om at få all nödig och möjlig kundskap, men icke för; et enda upfallande bud och gifwen befallning til mig at documen-

samentora hwad jag sagt, hade kunnat förskaffa dem tillräckelig kundskap och säkerhet, om de den förut icke ägt.

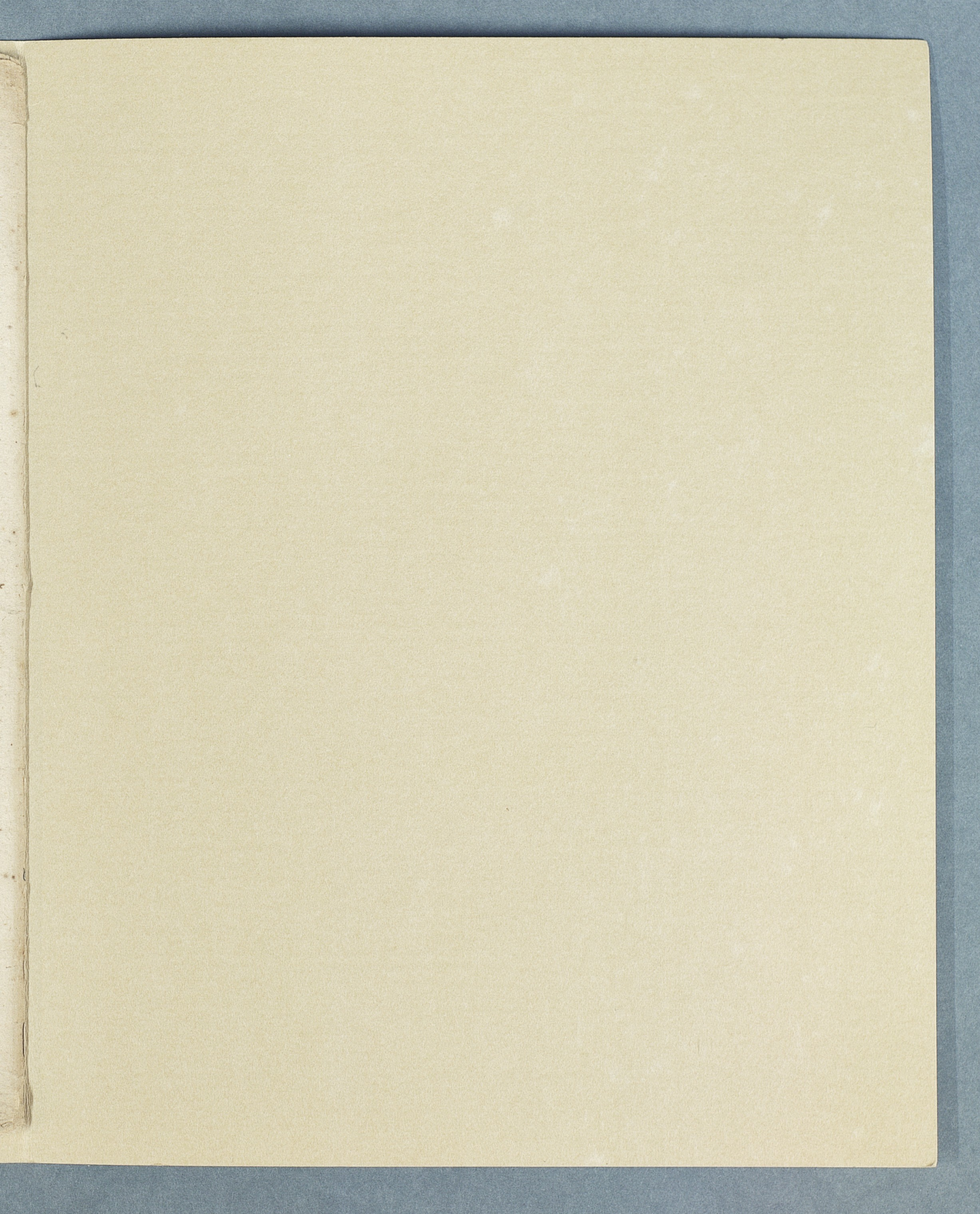
Jag kan dertföre icke frångå, at jag tycker mit lidande, såsom aldeles oförskott, wara ganska hårdt, då jag i mit innersta är öfvertygad och wet, at jag ej allenast med slit och arbete förskaffat mig en mer än tillräckelig kundskap til den sökta beställningen, som mine wid underdånigsta beswårskriften öfwer detta utslag och wal hos Hans Kongl. Maj:t bifogade allegater vittna, utan ock efter mina år och tillfällen, med egen bekostnad, på et reelt sätt gagnat et kårt Järdernealand och tjent medborgare, och dock af illiterate domare dömes ostickelig och orwårdig med anförandet af 1 §. i Kongl. Maj:ts nådiga förordning d. 23 Nov. 1756 där dessa orden finnas: så bör ock ingen dömmas ostickelig til den befordran han annars äger rättighet begära, som ej igenom försummelse, Embetsfel och sin Skyldighets efterlättande, emot sig sjelf gifwit bewis i händern, med et ord, han bör anses stickelig, då det ej kan bewisas at han är ostickelig. Jag anhåller in för Konung och Rikens Ständer, ja in för hela Swenska Medborgerligheten, at mina 4 stränge domare måga öfwerbewisa mig om dessa, genom denna citerade §. mig tillwitte ostickelighets felen.

Men jag måste sluta uphämningen uti en så widlöftig och tistelfull åter, ty förden bleswe alt för mycken. Jag är försäkrad at Hans Kongl. Maj:t war Allernådigste Konung, hos hwilken mine underdånigste beswår med ytterligare skäl äro redan insinuerade och Hennes Kongl. Maj:t war Allernådigsta Drottning samt Rikens nu församlade Högsloflige Ständer som bättre weta wårdera wetenskapen, upmuntra och belöna des idkare, som bättre känna wetenskapernas sammanhang med Rikets och allmän wålmåga, lärer öfwer detta Rådhus Rättens förhållande allernådigst göra de reflectioner, som lända Borgerckapets, et närande och i alla Riken hedrat och hederrådigt Stånds wålfångne privilegier til stadfastelse, öfkyldige lidande Medborgare til uprättelse, och Wetenskapernes mångårige idkare til upmuntran och belöning. Sannerligen om på slit, wett, och redeligt medborgerligt hjerta och gjärningar skulle saklöst uti öpna utslag så utdömmas förackt och obewilliga ostickelighets och orwårdighets förebräelser, då måste jag bekänna at

jag tycker det är skam både at kallas och

wara Borgare och Lård

M. KEVENTER.

www.books2ebooks.eu